

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1902. Andra Kammaren. N:o 21.

Fredagen den 14 mars.

Kl. 2 e. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. greve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående understöd åt enkor och barn efter fyra genom olycks-
händelse under tjensteutöfning omkomne tullbetjente;

angående rätt till ålderstillägg för aktuarien å kommerskollegii
statiska afdelning I. Flodström; och

angående upphörande af den Stockholms stads brandförsäkrings-
kontor förunnade frihet från afgift och kontribution.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Herr vice talmannen anmälde för remiss till vederbörligt utskott Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition med förslag till ändrad lydelse af § 57 regeringsformen samt af §§ 13, 14, 16, 17, 19 och 25 riksdagsordningen; och anförde dervid

Vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Visserligen är det svenska folket ett lugnt och stilla folk, hvars känslor, hvars förväntningar och förhoppningar i allmänhet just icke pläga gifva sig några stojande, bullrande eller högröstade uttryck. Men för den, som något förstått att under ett års tid aflyssna detta svenska folk i stora breda lager dess önsknningar, förväntningar och förhoppningar, kan det icke hafva varit någon hemlighet, att folket befunnit sig i en stark spänning alltifrån försvarsfrågans genomförande med de dertill hörande stora värlöftena, en spänning, som växt till en andlös sådan från tron-
talets tillkännagifvande om rösträttspropositionen, hvilande väsentligen å kommunalstreckets grund. Nu är svaret på den fråga, som föran-

Vidremissen ledt spänningen, gifvet, och nu kan man sålunda bedöma, om och i af Kongl. hvad mån förhoppningarna och förväntningarna blifvit fyllda.

Maj:tspropo- Det är icke nu den rätta eller möjliga tidpunkten att ingå i sition angä- någon utförligare och ännu mindre i någon detaljerad granskning af ende valträtt till Andra den kongl. propositionen. Dertill har tiden tydligt varit allför kort Kammarren. från dess kungörande och till detta nu. Ej heller hafva de delibera- tioner, som på enskild väg under partiernas möten också förekomma angående så viktiga ämnen, kunnat gifva det utbyte, som i frågor sådana som denna kan väntas. Men remissen af den kongl. propo- sitionen bör dock icke försiggå under tystnad. Det bör dock sägas ett ord just om den känsla, den första stämning, som den väckt, och detta så mycket mera som denna proposition ju i egentligaste mening afser att just skapa en lycklig och för samhället nyttig stämning utaf allmän tillfredsställelse.

(Forts.)

Om vi då se på denna proposition, så är det *en* egenskap hos densamma, som genast faller i ögonen och faller i ögonen på ett skärande sätt. Motiveringen till detta förslag förefaller ju icke såsom en proposition, utan den förefaller ju som ett utskottsbetänkande. Det är ju en majoritets åsigt och reservanters betänkligheter, som vi der möta. Sällan torde väl något sådant hafva förekommit, som att i en efter allas mening så betydande fråga — efter mångas mening en lifsfråga för landet — en regering uppträder inför Riksdagen utan att hafva vunnit den inre enhet, som i sådana frågor måste vinnas på ett af två sätt, antingen derigenom att de, som framställa betänkligheter, genomdrifva dessa eller derigenom att de frivilligt utgälla sig och välja andra platser för att göra gällande sina betänkligheter. Detta är icke en fordran, som har uteslutande betydelse för den ena eller andra ståndpunkten i fråga om rösträtten, utan det är en *konstitutionel* fordran af den allra högsta vikt. Och om det så småningom skulle komma att insmyga sig den vanan, att regeringen betraktade sig icke såsom en *enhet* gent emot representationen, som med samlad kraft stode omkring sina förslag, i all synnerhet om de viktigaste, utan som ett öfverläggande utskott, som kunde sönderfalla i huru många delar som helst, bland hvilka Konungen sedermera valde sin mening, då är det alldeles gifvet, att det konstitutionella maskineriets rätta gång skulle blifva störd och rubbad.

Hvad nu beträffar dessa afvikande meningar, bestå de först och främst i en klar och bestämd reservation, statsrådet Odelbergs, hvilken uttalar, att han anser, att förslaget bort vara affattadt på annat sätt; vidare af ett instämmande, men med uttalande af en betänklighet, en för öfrigt efter min mening mycket riktig betänklighet — det är statsrådet Husberg, som instämmer i hvad föredraganden hemställt, men framställer stark betänklighet med afseende på den s. k. kvalificerade rösträtten, och slutligen i ett särskildt yttrande af statsrådet von Krusenstjerna, om hvars afvikande mening jag icke vågar uttala någon bestämd åsigt, då den är skriven på det sätt, att man icke med full säkerhet kan bedöma, huruvida han verkligen instämt i departementschefens hemställan eller huruvida hans instämmande i statsrådet Husbergs yttrande allenast gäller dennes betänklighet med

tillägg dock af en ny, lika berättigad betänklighet, den beträffande utskyldsstrecket.

Det är tydligt, att man af detta tillvägagående får det intryck, att regeringen åtminstone icke har samma uppfattning af denna frågas landsvigt, som i allmänhet förefinnes i stora och breda lager af vårt folk. Denna förmodan gäckas ingalunda, i fall man går närmare in på förslaget. Man har sagt, att detta förslag är tillverkad under en hittills knappast känd slöja af hemlighet. Ett hemlighetsmakeri, så ytterligt som det, som omgifvit detta betydelsefulla förslag, har väl icke på länge förekommit i vårt land. Man har trott, att detta varit för att ingen annan skulle på förhand titta regeringen i korten. För min del har jag, sedan jag sett propositionen, fått en annan uppfattning. Jag tror, att det är för att regeringen själf velat till det yttersta afhålla sig från all kontakt med den allmänna meningen, med sympatierna och antipatierna hos dem, som den skulle lyckliggöra. Det förefaller mig, som om den hade instängt sig i små, små regeringsskrubbar, väl tillbommade som en fånges cell och med ett fönster, så högt sittande som i en sådan cell, på det att den, som derinne vistas, ej må hafva tillfälle att se ut på jorden och människorna med deras lefvande lif, handel och vandel. Det är eljest svårt att förklara, huru regeringen kunnat i sitt rösträttsförslag upptaga delvis så absolut motbjudande och delvis så åtminstone icke sympatiska ingredienser, som i detta förslag är fallet.

Förslaget innehåller, som bekant, en princip om rösträtts utvidgning och 6 garantier mot denna princip. En garanti är 25-årsstrecket; garantien n:o 2 är värnpligtstrecket, garantien n:o 3 är skärpningen af utskyldsstrecket; garantien n:o 4 är den kvalificerade rösträtten; garantien n:o 5 är enmansvalkretsarna; och garantien n:o 6 fastläsande af de kommunala rösträttsbestämmelserna i grundlagarne.

Det är mycket garantier, herr vice talman! Hvad som är utmärkande för dessa garantier är, att man icke kan bedöma deras verkningar — man kan icke bedöma, huru långt de komma att sträcka sin effekt. Justitieministern själf uttalar detta i fråga om utskyldsstreckets skärpning, ehuru han sökt tillägga några tröstande ord, att han antager, att de icke komma att sträcka sig så långt. Och de siffror, han anför i fråga om kvalificerad rösträtt, äro sådana, att man omöjligen kan bilda sig en riktig föreställning om effekten af densamma. När man i fråga om utskyldsstreckets skärpning dertill lägger den erfarenhet, som man har, och som herr statsrådet von Krusenstjerna också betonat i sin afvikande mening, om det oerhörda och motbjudande valtrassel, hvartill liknande bestämmelser förut hafva föranledt, då må man väl fråga: hvad skola vi med denna s. k. garanti att göra?

Den kvalificerade rösträtten är naturligtvis i det afseendet i yttersta måtto motbjudande, att, det må huru mycket som helst heta, att man upphöjer vissa valmän till att ega 2 röster, detta dock ej är annat än ett sifferuttryck, som lika väl kan uttryckas på det sättet, att man beröfvar en stor mängd af de valmän, som nu finnas, halfva rösträtten.

Beträffande den principiella befogenheten utaf dessa bestämmelser,

Vidremissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren. må det erkännas, att man mycket väl kan säga, att ett åldersstreck kan hafva ett visst berättigande, men *icke* ett sådant ålderstreck som det här föreslagna. Om ett åldersstreck skall hafva sitt berättigande, skall det tydligen utgå derifrån, att människans utveckling är så beskaffad, att det endast är under en viss period utaf hennes lif — i genomsnitt taladt, ty allt hvad här sägs är i genomsnitt taladt — som hon står uti den

(Forts.)

fulla kraftens blomma och eger, så att säga, det rigtigaste jemvigtsläget mellan ungdomens nyskapande lust och ålderdomens mera återhållande instinkter. Men det är tydligt, att genom att sätta ett åldersstreck vid 40 år begär jag en i hög grad principiell origtighet, ty jag utsluter dem, som presumeras för unga, från den fulla rösträtten, men jag skänker denna ej blott åt dem, som presumeras stå i sin fulla mannakraft, utan äfven åt dem, för hvilka det begynt att slutta utför på lifvets bana. Skall ett åldersstreck ega ett verkligt rationellt berättigande, kan man säga, att den fulla rösträttens utöfning skulle börja vid t. ex. 35 års ålder och sluta vid 55 års ålder eller något dylikt. Men att skapa en särskild, större rösträtt för gamla män i vårt land, det förefaller vara en bra egendomlig garanti för oss, som hafva en så väl kringgärdad senat — det vill på svenska säga gubbkammare.

Utmärkande för detta förslag är emellertid också det, att vissa utaf dessa s. k. garantier äro af den beskaffenhet, att huru de komma att verka, i viss mån beror på det sätt, hvarpå myndigheterna tillämpa dem. Så är förhållandet med utskyldsstrecket och så är förhållandet i viss mån med enmansvalkretsarna. Men nog är det egendomligt, att regeringen på detta sätt bjuder oss en princip, om hvars effekt, derest den skulle genomföras i och för sig, vi kunna bilda oss en riktig föreställning, och sedan vidfogar vissa vilkor vid den principen, om hvilkas effekt vi *icke* kunna bilda oss en riktig föreställning. Med andra ord, man vet hvad regeringen gifver, men vi veta icke alls, huru mycket den tager ifrån hvad den gifvit. Den är liksom en donator, som med högra handen lägger upp en viss summa penningar, som han donerar, men med den venstra lägger bredvid ett gåfvobref, innehållande vissa vilkor, hvilkas bärvidd man icke kan utröna annorlunda än genom en erfarenhet, som först skall komma vid tillämpningen.

Det bör väl heller icke väcka förundran, att åtminstone de, som stå på den politiska sida, der man drömt om införande uti den svenska grundlagen utaf heliga och dyrbara, stora, allmänt medborgerliga rättigheter, känna sig till en viss grad undrande och sorgset undrande vid tanken på, att i denna grundlag skulle införas orättvisor sådana som den kommunala röstskalan — att det just är den, som skulle erhålla grundlags helgd, i stället för hvad de tänkt sig.

Ja, herr vice talman, jag skulle kunna sluta dessa betraktelser, för så vidt icke uti justitieministerns, af regeringen framlagda motivering förekomme ett uttryck, en sats, som förefaller mig så motbjudande, så olycksbådande, att jag icke kan underlåta att här framhålla den och att uttala min mening om den. När herr justitieministern på sid. 18 egnar några betraktelser åt de nederländska och storbritanniska valrättsbestämmelserna, så yttrar han: »För en sund val-

rättspolitik måste det nemligen utgöra hufvudsyftet att, på samma gång, så vidt möjligt, alla goda krafter kallas att samarbeta till det helas bästa och alla berättigade intressen erhålla tillfälle att göra sig gällande, sådana personer, som på giltiga grunder kunna antagas sakna nitälskan för samhällets välgång eller förmåga att med någon grad af insigt och sjelfständighet utöfva valrätt, hindras att förvärfa ett under sådana förhållanden för dem sjelfva ej mindre än för medborgarne i allmänhet olycksdigert inflytande.» Det har, så vidt jag vet, i allmänhet under de diskussioner, som hafva förekommit angående den politiska rösträtten, visat sig en uppdelning uti ståndpunkter — att folket är »moget» för rösträtt eller att det *icke* är moget för rösträtt. Men denna mognad har, såvidt jag förstätt, ansetts ligga på kunskapens, på betänksamhetens och på erfarenhetens område. Deremot har jag icke förr hört, att en regering eller öfver hufvud taget att några betydande röster här i landet skulle hafva velat döma stora delar af det svenska folket med den hårda domen, att de skulle »sakna nitälskan» för samhällets välgång. Om så vore, att I, herrar ledamöter af regeringen, verkligen hysen en sådan åsigt, huru kunden I då, med något hopp om att göra fäderneslandet godt, föreslå och genomdrifva Edert förslag i härordningsfrågan förra året? Är det möjligt, att I tron eller verkligen föreställen Eder, att ett litet och folkfattigt land såsom vårt någonsin skulle kunna uthärda eller försvara sig i strider mot öfvermakten, om man måste förutsätta, att stora massor af detta folk icke längre älska sitt land, icke längre hysa nitälskan för dess välfärd? Det är icke så. Det är ett osant yttrande, I der hafven fält. Jag godtager icke ett sådant bevis, att till äfventyrs en eller annan grupp af folket i sitt elände, i sitt betryck kan hafva någon gång, då den på för sig kämbart sätt erfar öfvermakten hos andra klasser, som den åtminstone föreställer sig icke uteslutande se på sitt lands välfärd, utan äfven på sitt eget, om den, säger jag, vid ett sådant tillfälle uti upphetsning har låtit harnen taga öfverhand och till äfventyrs sagt, att ett sådant fosterland kan man icke vidare älska. Detta är icke något bevis uppå, att icke fosterlandskärleken allt fortfarande glöder hos det svenska folket och att den kan flamma upp, blott man vill blåsa på glöden med en lunga, spänd af folkvänlighetens milda och goda krafter.

Om jag säger om en människa, som icke fått en vildes lif, utan som blifvit delaktig af den uppfostran, som den allmänna civilisationen skänker, att hon icke har någon kärlek till sitt fosterland, då fränkänner jag denna människa en egenskap, som jag betraktar såsom nödvändigt tillstädesvarande hos en människa, som är öfver hufvud taget moraliskt utrustad. Det är och betraktas såsom en moralisk *defekt* att icke ega kärlek till fosterlandet.

Det är således icke endast ett osant ord, utan ett förolämpande, ett skymfande ord mot massor af det svenska folket, som I hafven utkastat, då I viljen på samma gång afskilja dem från deltagandet i fosterlandets angelägenheter.

Med den fullständigt afslutna och inneslutna sjelftillräcklighet, som utmärker detta regeringens förslag, skulle det ingalunda synas mig oväntadt, om regeringens ärade ledamöter hyste en viss förtör-

Vidremissen
af Kongl.
Maj:ts propo-
sition angä-
ende valrätt
till Andra
Kammaren.

(Forts.)

Vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren. (Forts.)

nelse öfver att en simpel man ur ledet på detta sätt träder fram och säger sådana ord, som jag nu uttalat, men, mina herrar, för det första lär oss historien, att äfven mäktige män understundom hafva lärt sig sanning af simpla män ur ledet, och för det andra vill jag berätta Eder hvad som gjort, att jag fått mod att säga Eder detta. Jag vet såväl som någon annan, att hos mig finnes intet spår af likhet med hvad man kallar en statsman, men genomläsandet af Edert förslag har öfvertygat mig derom, att *icke heller* hos Eder finnes något sådant spår, och det är på grund af den — trots omätliga skilnader i öfrigt oss emellan — i *detta* afseende fullständiga jemlikheten, som jag vågat säga hvad jag nu sagt. Jag har redan yttrat, att det ingalunda varit min afsigt att gifva annat än ett uttryck åt den första känsla, som vid genomläsandet af den kongl. propositionen bemäktigat sig mångens sinne och i synnerhet deras sinnen, som just hade kunnat tänkas vilja främja ett rösträttsförslag. Denna känsla kan i sjelfva verket få ett kort och koncentreradt uttryck: den innebär en bitter missräkning med afseende å förslaget och ett djupt misstroende till dess upphofsmän.

Herr John Olsson i Stockholm: Herr vice talman! Jag skall icke tillåta mig att beröra de allmänna synpunkter, som den föregående talaren på ett så förträffligt sätt och så varmt utvecklat. Jag skall endast anhålla att få med några ord granska *en* punkt i det kongl. förslaget, hvilken enligt min uppfattning utgör den svagaste punkten i hela detta förslag och som i och för sig synes mig göra hela förslaget oantagligt.

Jag syftar härvid på den bestämmelse, som redan af herr statsrådet von Krusenstjerna i hans reservation till statsrådsprotokollet blifvit berörd, nemligen den föreslagna skärpningen af det s. k. utskyldsstrecket. Detta förslag innebär, såsom kammaren finner, en återgång till ett stadgande, som funnits i riksdagsordningen före år 1888, nemligen det, att man, för att vara valbar till Andra Kammaren, skulle under minst ett år före valet hafva egt valrätt. Det kan icke hafva undgått någon, hvilken olämplig bestämmelse detta stadgande i sig innebar, och det var ju äfven på grund af en fullkomligt allmän mening, som denna bestämmelse ströks ur riksdagsordningens 19:de paragraf. Nu vill herr justitieministern återinföra stadgandet, men icke endast i den ringa utsträckning, hvori det före år 1888 gälde, utan ända derhän att gälla icke under ett, utan under två år, och detta jemväl för valrätt och icke endast för valbarhet. Svårigheten vid tillämpningen i praktiken af denna skärpning af utskyldsstrecket sammanhänger, såsom herr justitieministern i sin motivering framhållit, med frågan om uppbördsväsendet. Justitieministern erkänner på sid. 23 i den kongl. propositionen, att det förefinnes i det nuvarande uppbördsväsendet sådana brister, att det kan möta svårigheter att tillämpa den ifrågasatta skärpningen af utskyldsstrecket, men han tröstar sig med, att dessa brister böra snarast möjligt kunna afhjelpas och att desamma alltså äro af öfvergående natur. För min del tror jag att man måste ställa sig mycket tveksam rörande det berättigade i detta uttalande; ty utan tvifvel är frågan om ordnandet af uppbördsväsendet på ett praktiskt och rationelt sätt så svår, att det icke låter

sig utföras i en handvändning. Jag fäster mig särskildt vid förhållandena här i Stockholm. Om en person underlåter att på uppbördsstämmorna betala sina utskylder, då lemnas debetsedeln till exekutionsbetjenter, hvilka besöka de skattskyldige och af dem uttaga utskylderna. I Stockholm tillgår detta så, att uppbördsmännen medtaga skatteqvittona och när vederbörande träffas i hemmet, på gatan eller i verkstaden, så lemnas skattekvittot till honom, om han betalar, och antecknas derå, ofta endast med blyerts, datum, då betalningen egt rum. Här af finner man, att det är en synnerligen svag kontroll, som dervid utöfvas, och jag tror icke, att man med det nuvarande uppbördssättet kan göra den viktigaste medborgerliga rättigheten beroende af en kontroll af en så svag beskaffenhet, som den nuvarande obestriddigen är. Det är ju gifvet, att ett dylikt sätt för uppbörderna måste inbjuda till fusk, exempelvis genom att vederbörande för att erhålla rösträtt ändrar en siffra, som t. ex. blott är skrifven med blyerts.

Vidare är det, såsom herr statsrådet von Krusenstjerna framhållit, uppenbart, att det ytterst lätt måste uppstå tvister mellan vederbörande uppbördsmän och den skattskyldige angående tiden för betalningen, utan att man med säkerhet kan afgöra, hvilken som har rätt. Kan det då verkligen vara lämpligt att göra rösträtten beroende af skatteqvitton, som tillkommit under dylika mer eller mindre okontrollerbara förhållanden? Jag tror, att detta måste möta mycket stora praktiska betänkligheter.

Det är äfven en annan synpunkt, som är att beakta. Det finnes ju en hel del personer, som icke endast skatta för sig personligen, utan t. ex. ega flera fastigheter. I allmänhet verkställes icke skattebetalningen af dem sjelfva, utan detta uppdrages åt en vice värd af hvars ordentlighet de således blifva i detta fall beroende. Erlägger han icke i rätt tid utskylderna, gå de sålunda miste om sin rösträtt, och äro utan egen förskyllan vid nästa val beröfvade sin rösträtt utan möjlighet att kunna återvinna densamma. Jag kan erinra om ett ganska känt exempel på detta förhållande, ett exempel, beroende på den bestämmelse i riksdagsordningen, jag nyss berörde. När 1887 års Riksdag hade blifvit upplöst och nya val skulle förrättas, hände det, att en ärad f. d. ledamot på stockholmsbanken, när valet skulle förrättas, till sin egen öfverraskning befans icke vara valbar, emedan hans vaktmästare hade glömt att erlagga utskylderna i rätt tid. Han blef derigenom beröfvad sin valbarhet. På samma sätt skulle det naturligen gå, och i vida större utsträckning, derest äfven valrätten göres beroende af i rätt tid inbetalda utskylder under så lång tid, som i den kongl. propositionen föreslagits.

I det kongl. förslaget är förutsatt, att vallängderna skola upprättas af de kommunala myndigheterna. Enligt 17:e § skola i de för kommunerna gällande röstlängder göras tillägg rörande de icke i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, hvilka enligt § 14 ändock må ega valrätt. Huru skall det nu kontrolleras, att dessa vallängder blifva rigtiga? Detta kan, så vidt jag kan se, tänkas ske på två sätt, ehuru herr justitieministern icke angifvit, hvilketdera som skall användas. Man kan tänka sig, antingen att de valberättigade sjelfva åläggas att på förhand tillse, att de äro införda i vallängderna

Vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

Vidremissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

såsom röstberättigade, eller också, att det åligger vederbörande upprättare af vallängderna att tillse, att dessa blifva rigtiga. Härvid möter just den fråga, som herr statsrådet von Krusenstjerna berört, nemligen frågan om dem, som inflyttat från en till en annan kommun utan att ännu vara der kommunalt röstberättigade. Huru skall det kontrolleras, att vallängden i fråga om dessa personer blir riktig? Jo, svarar man, den saken är mycket enkel: de skola vid valet uppvisa sina skatteqvitton; kunna de icke det, så få de icke rösta. Nå väl, huru går det då med den bestämmelse i förslaget, som säger, att »anmärkning mot röstlängd skall, för att komma under pröfning, å landet framställas vid valförrättningens början och i stad skriftligen till magistraten ingifvas sist å tredje dagen före valet». Om således en person först vid valet kommer tillstådes med sitt skatteqvitto, så är det för sent för honom att blifva upptagen i röstlängden, om han icke är det förut. Man kan ju säga till den person det gäller, att detta är hans ensak. Må vara! Men det är en annan kategori af valmän, i fråga om hvilka man *icke* vinner den nödvändiga garantien för röstlängdens riktighet, nemligen i fråga om de personer, som införts i röstlängden *utan* att anmärkning mot deras valrätt blifvit gjord.

Antag, att i en kommun t. ex. nära hufvudstaden ett större antal arbetare flyttat från Stockholm. Dessa personer uppföras då i röstlängden för nämnda kommun såsom politiskt röstberättigade, oakadt de der icke ega kommunal rösträtt. Någon anmärkning mot deras rösträtt har ej blifvit gjord. Jag antager såsom gifvet, att i sådant fall den, som förrättar valet, skall införa dem i röstlängden såsom röstberättigade, ända till dess någon anmärkning göres. Men någon anmärkning har nu icke gjorts — i allmänhet göres naturligen ingen anmärkning. Likvisst är det ju mycket möjligt, att de i den kommun, de förut tillhört, icke erlagt sina utskylder i rätt tid, och sålunda rätteligen icke skulle enligt lagen varit röstberättigade. Har nu vallängden justerats, utan att anmärkning gjorts, får den icke ändras, och således få de rösträtt, oakadt de enligt det kongl. förslaget icke borde vara röstberättigade.

Man skulle kunna tänka sig, att vallängden upprättades från början så, att den *icke* upptog dessa personer såsom röstberättigade, utan att det åläge valmännen att hvar för sig genom företeende af qvitton på förhand styrka sin rösträtt. Detta skulle emellertid framkalla ett manfall bland valmännen vida större än det nuvarande utskyldsstrecket, en påföljd, som jag vill antaga att åtminstone herr justitieministern sjelf icke tänkt sig. Jag förmodar alltså, att röstlängden skall upprättas så, att man icke a priori utgår ifrån att inflyttade personer skola sakna rösträtt, utan att tvärtom, om anmärkning icke göres, de skola upptagas såsom röstberättigade. Slutsatsen blir således den, att det måste åligga den, som upprättar vallängden, att sjelf tillse, att densamme blir riktig. Detta förefaller ju också naturligt. Men ser man på förhållandena i Stockholm och grannkommunerna, så visar det sig, att man genom ett sådant antagande kommer ur askan i elden, och skapar oöfvervinneliga praktiska svårigheter.

Antag t. ex., att i Brännkyrka kommun inflytta några hundra personer från Stockholm, som icke äro kommunalt röstberättigade i

Brännkyrka, men på grund af flyttningsstreckets borttagande likväl föras upp i vallängden derstädes, emedan de varit kommunalt rösterättigade i Stockholm. Skall då den, som upprättar vallängden, skaffa sig upplysning om, huruvida hvarje sådan person i Stockholm inom rätt tid under de två senaste åren betalt sina utskylder? Ja, svarar man, det måste han ju göra för att kunna kontrollera, huruvida vederbörande i Stockholm fullgjort sin skyldighet att betala sina skatter. Valförrättaren har alltså att skrifva till uppbördsverket i Stockholm för att få upplysning om, huruvida dessa ett à två hundra personer i Stockholm ordentligen betalt sina utskylder. Han skrifer, och uppbördsverket skall söka taga reda på detta. Tro herrarne då, att bland en sådan massa personer med vanliga namn, som finnas i Stockholm, det är någon möjlighet för uppbördsverket att exakt lemna de upplysningar, som begäras? Nej, det är icke möjligt. Jag behöfver endast nämna, att här i Stockholm finnas 6,100 personer med namnet Andersson, 4,700 med namnet Johansson, 4,000 med namnet Carlsson och 3,550 med namnet Pettersson, deraf 850 med namnet Carl Pettersson. Nu kommer en förfrågan, om herr Carl Pettersson här har ordentligt erlagt sina utskylder under de två senaste åren. För att få reda på herr Carl Pettersson, har uppbördsverket att leta bland 850 personer, enär man icke vet, från hvilken rote eller distrikt han flyttat till Brännkyrka. Jag hemställer, huruvida någon tror, att det kan vara möjligt att leta reda på en sådan person och om honom tillförlitligen lemna den begärda upplysningen? Nej, detta är icke möjligt, ty bland så många personer med samma namn kan man icke bestämdt veta, hvilken som åsyftas. Möjligen kan det gå, om man får upplysning om den åsyftades födelsedag och födelseår. Men ibland är ej ens detta nog, ty det finnes med all visshet flere Carl Pettersson med samma födelseår och födelsedag, och då får man taga reda på, hvem han är gift med o. s. v.

Jag har tillsport sakkunniga personer inom det verk, som skulle hafva att lemna dylika upplysningar, och jag tror, att den meningen är ganska enhällig, att det möter så godt som öfvervinneliga svårigheter att kunna lemna fullt tillförlitliga upplysningar om, huruvida i Stockholm bosatte personer inom rätt tid betalt sina utskylder, helst om upplysningen skall afse de två senaste åren. Det är ledsamt, att icke herr justitieministern funnit skäl att inhemta sakkunniges utlåtande rörande en bestämmelse, som dock medför så pass vidtgående konsekvenser som denna restriktiva bestämmelse i det kongl. förslaget.

Hvartill skall nu hela denna apparat med det skärpta utskyldsstrecket tjena? Jo, säger herr justitieministern, den skall förhindra, att i valsyfte utskylder erläggas för ett antal personer. Häremot kan man med fog invända, att detta syfte ju alldeles icke vinnes genom att man låter utskyldsstrecket omfatta de två föregående åren. Ty det kan lika väl inträffa, att vid slutet af de två föregående åren personer i valsyfte betala utskylderna. Det angifna syftet vinnes sålunda icke. För öfrigt vågar jag bestämdt påstå, att herr justitieministern icke i praktiken kan påvisa något enda exempel på, att en sådan betalning af utskylder i valsyfte egt rum. Åtminstone har det aldrig

Vidremissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammararen.

(Forts.)

Vidremissen af Kongl. Maj:tsproposition angående valrätt till Andra Kammaren. här i Stockholm inträffat, och jag trotsar hvem som helst att kunna påvisa, att något sådant inträffat i landsorten. Och detta af det enkla skälet, att det skulle ställa sig ekonomiskt alldeles för dyrt för att man i valsyfte skulle begagna sig af en dylik utväg.

Summan af det sagda är, att det förefaller mig, som om detta skärpta utskyldsstreck skulle i praktiken komma att visa sig alldeles omöjligt och otillfredsställande, och att det tillika skulle vara fullkomligt illusoriskt, då det icke skulle leda till det mål, som herr justitieministern för sig angifvit.

(Forts.)

Herr Branting: Vid remissen af statsverkspropositionen tog jag mig friheten att här uttala, att stridiga känslor då ännu kunde råda hos reformvännerna, stridiga därför att man å ena sidan hade att gifva ett visst erkännande åt den lojalitet, som man trodde sig förmärka i trontalets ord om att rösträttsreformen skulle byggas i hufvudsak på kommunalstreck, och å andra sidan tyngde i vågskålen den harm, som man måste erfara öfver att trots detta kommunalstreck det trognaste och mognaste folk i världen ändå fortfarande efter denna reform skulle vara deladt i en rösträttslös hälft och en rösträttsegande.

Den tvekan, som man då kunde hysa, den är nu, sedan förslaget föreligger, fullständigt bragt ur världen. Det bör sägas här, innan de utestängda säga det sjelfva, att detta kongl. förslag är en utmaningshandske, kastad i ansigtet på det rösträttslösa folket i vårt land.

Ser man efter, huru den vidlyftiga motiveringen är hopkommen, så finner man, att det går som en röd tråd genom densamma, att man behandlar dessa utestängda såsom farliga vilddjur, hvilka icke i allt för stor mängd få släppas in, der de nuvarande fromma lammerna beta. De få icke komma in i valkretsarne i för stort antal, ty då skulle det kan tänka blifva fruktansvärda följder deraf. Och allt räknande och plåstrande, som fyller denna kongl. proposition, går ut på detsamma, att det icke får vara för många, åt hvilka man skulle gifva rättvisa. Men hvilka äro dessa farliga vilddjur? Jo, de, som ändå, i fall det gäller allvar, skulle bilda hufvudmassan af de härar, som skulle försvara vårt land.

Justitieministern yttrar på sid. 9, att han anser det vara afgjordt ohållbart både i sin grund och i sina konsekvenser att tala om en »i egentlig mening allmän rösträtt». Jag får säga, att jag har ingen respekt för de quasi-vetenskapliga deduktioner, som framhålla de besittande klassernas intressen och synpunkter under namn af samhällets intressen och sedan derur leta fram, att man skall utestänga den och den kategorien af medborgare. Ty om än det är sant, att samhället är något för mer än summan af individerna, så är det å andra sidan äfven sant, att det dock består af individer. Och ställer samhället så djupt ingripande kraf på dessa individer, som det gör, när det ålägger dem värnpligt och skattepligt, så är det ju icke mer än rätt och billigt, att dessa alla få återverka på, huru dessa kraf formuleras för dem i samhällets namn. Och just därför, att detta är rätt och billigt, har den allmänna rösträtts princip, trots alla invändningar, som deremot från ena eller andra hållet kunnat resas, gjort sitt seger-

tåg genom världen. Och den allmänna rösträtten kommer också en dag att blifva inskrifven i *Sveriges grundlag*, likaså visst som vi här äro samlade i denna sal.

Man kunde ju emellertid till nöds förstå, om också icke försvara, att en regering, som ville räkna med ögonblicksmöjligheterna inom Riksdagen, icke stälde sig på den allmänna rösträttens grund, utan sökte öfvergångar åt sådana håll, där man förut trott sig kunna finna sådana.

Vidremissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

Härtill vill jag dock anmärka, att sedan förra årets härordningsbeslut måste kommunalstrecket anses vara logiskt föråldradt. Skall nu, som så många anse, en rösträttsreform hafva blifvit oundgänglig just därför, att vår härordning har lagts på den allmänna värnpligtens grund, då skall man väl icke heller längre envisas att fasthålla vid öfvergångsreformer och blotta närmanden, som kunde hafva sitt fulla berättigande förr, men som nu icke längre motsvara det logiska krafvet från dem, som kallas att uti så stor utsträckning lika tjena ett och samma fädernesland.

Justitieministern har emellertid ansett, att han icke kunde gå öfver den ram, som Riksdagen år 1900 uppdrog i sin då beslutade skrifvelse, och hvilken ju icke sträcker sig så synnerligen långt ut öfver kommunalstrecket. Men han har bildat sig sin mening allt för lätt, när han på sid. 14 i de sista raderna, just vid inledningen till hela sitt garantiresonnement, framhåller, att det skulle »föra alltför långt att nu söka framhålla de garantier, som kunna ligga i tillvaron af en Första Kammare och i dennas sammansättning, i förhållandet mellan regeringsmakten och representationen samt öfver hufvud i allmänna konstitutionella, historiska eller sociala förhållanden». Ja, mina herrar, derigenom afskiljer man från pröfningen just det, som här vid lag är de *väsentliga* garantierna, just hvad som ur konservativ synpunkt — ur den synpunkt, att vår utveckling för Guds skull icke må gå för fort — är de faktiskt återhållande garantierna. Dessa garantier stå omtalade här i dessa rader, som jag nu läst upp. Men att *utöfver* dessa ytterligare kräfva andra, när det blott är fråga om en så måttlig rösträtts utvidgning, att den icke skall gifva mera än 54 procent af våra myndiga män öfver 25 år rösträtt — det är dock egendomligt, att justitieministern vill ge sig in på. Dessa bestående, redan befintliga garantier borde dock från konservativ synpunkt sannerligen anses vara fullt tillräckliga, och allt tal om *andra* sådana borde afskrifvas från dagordningen ju förr dess hellre. Men, för visso, då hade ju också hela denna vidlyftiga framställning, som sedan följer, förblifvit oskrifven.

Beträffande denna vidlyftiga utredning är det för öfrigt ett anmärkningsvärdt faktum, att just när man nalkas de centrala, de afgörande punkterna, blir motiveringen så förunderligt knapp. Jag vill som exempel härpå taga sid. 23, der det talas om detta skärpta utskyldsstreck, hvarom de båda föregående talarne redan ordat. Der står hela motiveringen för detta innefattad uti dessa ord: »Principiella skäl tala utan tvifvel därför, att denna regel utstrükes till att afse krono- och kommunalutskylder i allmänhet och att valmannen icke heller under den närmaste tiden före valet får hafva försummat full-

Vid remissen göra honom åliggande skattebetalning.» *Hvilka* principiella skäl? af Kongl. De finnas icke anförda. Allt resonnement rundt omkring går på Maj:ts proposition angående valrätt i sidan om sjelfva saken och hör icke dit. Det är ett vidlyftigt talande till Andra Kammarerna i det blå vid sidan af hvad man vill bevisa. Detsamma är förhållandet, äfven när det sedan är fråga om andra garantier, som man ytterligare sökt uppdraga.

(Forts.)

Jag har begärt ordet här i dag icke blott för att säga hvad jag nu sagt, utan framför allt för att till konstitutionsutskottets medlemmar af båda kamrarne, för så vidt mina ord kunna nå dem, rigta en vädjan, att de, när de nu omsider taga i tu med denna viktiga, för vår nation helt säkert livsviktiga fråga, måtte lyfta sig från de trånga synpunkter, hvari regeringen hållits fången, lyfta hela spörsmålet in på ett annat plan än det, på hvilket enligt de intryck, man nu fått, justieministrern stannat. Mån I uti konstitutionsutskottet icke börja eder granskning med den allra ringaste respekt eller vördnad för detta skrifbordsprojekt, som här förelägges eder från Kongl. Maj:ts regeringsmajoritet. Det är helt andra spörsmål, helt andra synpunkter, som borde för eder vara bestämmande. Helt visst komma nu, sedan detta regeringsförslag föreligger och visat sig vara hvad det är, från åtskilliga håll inom Riksdagen förslag att väckas om olika långt gående reformer, hvilka icke afse att såsom den af Kongl. Maj:t föreslagna endast blifva en fuskreform. Det bör då kunna tillkomma konstitutionsutskottet att kasta blickarne ut öfver landet och att se icke blott på den misräkning, hvarom herr Staaff så riktigt talade, utan också på det *jäsande misnöje*, som, i den mån dessa saker blifva kända ute i bygderna, helt visst kommer att derifrån förspörjas. Mätte konstitutionsutskottet i någon mån kunna hela de sår, som regeringen slagit i möjligheterna för en sund utveckling och en lugn utveckling på detta område. Detta är en förhoppning, som man möjligen ännu icke bör släppa och som det just därför har varit af vigt att med skärpa och eftertryck här framhålla.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Hammar skjöld: Herr vice talman, mina herrar! Såsom den förste ärade talaren anmärkte, har endast helt kort tid förflutit från propositionens framläggande. Intet under därför, att ett noggrannare studium af förslaget och dess motivering ännu icke kunnat på många håll ega rum. Åtskilliga af de anmärkningar, som nu här framkommit, bära ock enligt min uppfattning i sin mån vittnesbörd derom, att tiden varit knapp; jag tror nemligen, att dessa anmärkningar i många fall bero på missförstånd. Det skulle därför vara frestande att öfverlemnna åt tiden och konstitutionsutskottet pröfningen deraf, i hvad mån de framställda anmärkningarna äro rigtiga. Men här har dock ett och annat uttalats, som icke bör vid detta tillfälle blifva från min sida oemotsagdt.

Dit räknar jag först och främst herr Staaffs med mycken pondus framförda insinuation, att jag, och öfriga regeringsmedlemmar med mig, skulle stämpla alla, som äro eller enligt förslaget skulle komma att blifva rösträttslösa, såsom saknande fosterlandskärlek. Mot detta påstående protesterar jag. Herr Staaff kan väl icke tro, att en sådan

uppfattning ligger till grund vare sig för de nu gällande eller för de från någon sida förordade rösträttsbestämmelserna. Han kan väl icke tro någon mena, att alla qvinnor i Sverige skulle sakna fosterlandskärlek. Det ställe i propositionens motivering, som han citerade, innehåller allenast, att man bör utesluta ifrån rösträtt sådana element, hvilka kunna antagas sakna *vare sig* en aktiv nitälskan för fäderneslandets intressen *eller ock* förmåga att göra denna nitälskan på ett fruktbarande sätt gällande. Man kan mycket väl hysa fosterlandskärlek utan att derfor kunna sägas ega en sådan aktiv nitälskan. Det finnes ju ty värr många bland oss, som lefva i så små och trånga förhållanden och äro så upptagna af dagens omsorger, att de sannerligen icke hafva tillfälle att egna mycken tid eller mycket intresse åt det allmänna.

Vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

Här har vidare sagts, att en stor missräkning skulle råda inom folket, därför att förslaget — så vidt jag förstod — icke är uppgjort efter den trosbekännelse, hvartill det liberala samlingspartiet bekänner sig. Jag för min del känner dock i rösträttsfrågan icke något mera fullödigt uttryck för svenska folkets mening än den af Riksdagens båda kamrar år 1900 antagna skrifvelsen. Med denna skrifvelse för ögonen har jag sökt sätta mig in i hvad som nu lämpligen borde göras. Jag har bevisat — eller åtminstone sökt bevisa — att tidsförhållandena hafva i den mån ändrats, att en rösträttsutvidgning är oundgängligen nödig för samhällets sunda utveckling. Men jag har tillika sökt visa, huru denna rösträttsutvidgning skall kunna gå för sig utan några vådor, som lätt kunde föranleda bakslag.

Det har äfven talats om den otillbörliga hemlighetsfullhet, som regeringen i denna fråga skulle hafva iakttagit. Detta synes mig dock vara ett hårdt tal. Ingen af Konungens rådgifvare har rättighet att, förrän tider är, yppa, hvad som förekommer vid regeringsärendenas handläggning. Det är en annan sak, om regeringen har ett komitéförslag, som kan läggas fram; men då så icke varit fallet här, har det varit mig omöjligt att i förväg lemna några upplysningar. Jag tillbakavisar likaledes insinuationen, att det skulle vara en känsla af rädsla eller beräkning, som förestafvat uppskofvet med förslaget framläggande. Här har arbetats på propositionens färdigställande så mycket, som arbetas kunnat, och dess aflemnande har icke fördröjts med en enda dag.

De detaljanmärkningar, som herr Olsson inlät sig på, skall jag icke vid detta tillfälle bemöta, då det torde för närvarande saknas tillräcklig resonans hos kammaren för en sådan speciel diskussion. Jag vill endast i korthet anmärka, att en stor del af herr Olssons resonnement faller på det enkla faktum, att enligt förslaget rösträtten förloras för följande år icke genom hvilken som helst försummelse att betala skatt, utan endast genom en under viss längre tid fortsatt försummelse i detta hänseende.

Herr Branting säger, att detta förslag är en utmaning. Ja, förmodligen då mot de lager, som han närmast representerar, nemligen arbetarne. Jag har emellertid svårt att förstå detta. Det finnes ju i detta förslag icke en enda bestämmelse, som är särskildt rigtad mot arbetarne. Tvärt om innehåller det en föreskrift, som kommer att

Vidremissen verka till dessas förmån, nemligen om det s. k. giftermålsstrecket. af Kongl. Det är ju en bekant sak, att äktenskapen i allmänhet ingås vid tidiga Maj:tspropo- gare ålder inom de s. k. lägre klasserna än inom de högre. sition angående valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

Att den, som önskar allmän rösträtt införd, och det ju förr dess hellre, är missnöjd med det nu framlagda förslaget, finner jag helt naturligt, och jag har icke heller väntat mig något annat. Men jag återoppar åter, att det mest auktoritativa uttrycket för svenska folkets tankar i denna fråga står att finna i 1900 års riksdagsskrivelse, och der kan jag icke se uttryckt någon åstundan att få allmän rösträtt införd i vårt land inom den närmaste tiden.

Herr Branting anmärkte, att jag icke talat något om de garantier, som skulle ligga i tillvaron af en Första Kammare. Hvad han citationsvis anförde som stöd för detta sitt påstående, handlar emellertid icke om svenska förhållanden, utan om utländska. När jag säger, att det skulle föra för långt att redogöra för alla garantier, menar jag, att det skulle föra för långt att redogöra för förhållandena i hvarje särskildt europeiskt land med afseende å Första Kammaren, med afseende å regeringsmaktens ställning o. s. v. Deremot har jag i motiveringen med styrka framhållit, att tillvaron hos oss af en Första Kammare utgör en garanti, som kan komma många betänkligheter att förfalla.

Herr Branting fann vidare det skärpta utskyldsstrecket vara svagt motiveradt. Det skärpta utskyldsstrecket ifrågasattes af 1900 års Riksdag. Principiella skäl för ett dylikt streck ansågos då inom Riksdagen föreligga, och långt ifrån att skärpas utöfver hvad Riksdagen tänkt sig, har detta streck nu blifvit förmildradt.

De ärade herrar, som här uppträdt, hafva, så vidt jag förstår, talat under den förutsättningen, att folket icke är hela folket, utan blott folket i städerna plus en del arbetare på landet. Det finnes för regeringen hvarken någon möjlighet eller någon önskan att på detta sätt ensidigt tillmötesgå den ena eller andra samhällsklassen. Det kan må hända anmärkas, att i förslagets motivering talats ganska mycket om tillgodoseende af landsbygdens och jordbruksintressets kraf på representation. Men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att detta föranledts deraf, att hos oss ett slags klassval ovedersägligen förekommer, när städerna hafva en så väsentligen starkare representationsrätt än landsbygden. Då man infört denna olikhet, detta brott mot jemlikheten, så måste man tillse, att detsamma genom andra bestämmelser i någon mån uppväges.

Här talas slutligen om, att folket fortfarande klyfves i två klasser, den ena bestående af de rösträttsegande och förmögnare, den andra af de icke-rösträttsegande och fattigare. Ett dylikt tal skulle må hända vara berättigadt, och jag vill erkänna, att det verkligen vore berättigadt, i fall här vore fråga om en högre census och i fall de personer, som erhöle rösträtt sålunda skulle ega någon större förmögenhet eller högre inkomst. Nu är icke så förhållandet. Den i förslaget förordade census är af mycket blygsam beskaffenhet, så att den i allmänhet icke är synnerligen svår att uppnå för en ordentlig och arbetsam medborgare. Ett bevis för riktigheten af detta påstående torde kunna hemtas af det förhållandet, att för närvarande, och

äfvén efter förslaget, procenten röstberättigade i förhållande till folk-
mängden är större i Stockholm än i Kristiania, oakadt i Kristiania
den allmänna rösträtten är gällande. Öfver hufvud har det varit ett
ögonmärke vid upprättandet af detta förslag att *icke* införa något
penningvälde — det bör hvar och en inse vid första ögonkastet —
utan att låta det politiska inflytandet betingas af arbete och pligt-
trohet.

*Vidremissen
af Kongl.
Maj:ts propo-
sition angä-
ende valrätt
till Andra
Kammaren.*

(Forts.)

Ofta, och som jag tror äfvén i denna kammare, har citerats ett
diktareord, att det är en skam för Sverige, att hos oss »medborgarrätt
heter pengar». Detta diktareord är icke sant. Om man vill tala
sanning och icke dikta, skall man i stället säga, att det är en ära för
Sverige, att hos oss medborgarrätten, det fulla inflytandet på landets
angelägenheter, betingas af arbete och pligtrohet.

Herr Höjer: Herr vice talman, mina herrar! När jag första
gången — då helt flygtigt — genomläste Kongl. Maj:ts nådiga pro-
position, kom jag ofrivilligt att draga mig till minnes den definition
på det komiska, som jag lärde under min upsaltid, den definitionen
nemligen, att »det komiska är en spänd förväntans upplösning i intet». På
denna definition anser jag, att Kongl. Maj:ts nådiga proposition
utgör en särdeles lycklig exemplifiering. Det kongl. rösträtts-
förslagets estetiska effekt anser jag vara oundviklig. Hvad det för öfrigt
kan medföra vill jag lemna derhän. Men jag tager för alldeles af-
gjordt, att detta förslag kommer att ohjelpigt krossa en del ung-
domliga illusioner, som några liberala optimister i denna kammare
hyst, hvilka under loppet af den förra riksdagen läto förstå, att de
väntade, att en politisk rösträttsreform och mycket annat smått och
godt skulle som en mogen frukt falla i armarne på de rösträttslöse
med hjälp af en lika nådig som kraftig regering.

Vid närmare granskning af Kongl. Maj:ts rösträttsproposition
fann jag — den rättvisan vill jag göra den — att den utan tvifvel
innehåller en ganska afsevärd utsträckning af den politiska rösträtten,
ehuru man på grund af flera skäl icke kan ens approximativt be-
räkna, huru långt denna utsträckning kommer att gå. Men den der
sunda kärnan är åtminstone för mig inväfd och inlindad i så många
lustiga garantier och konstiga broderier, att det är för mig omöjligt
att kunna acceptera förslaget i dess nuvarande form.

Hvad jag i Kongl. Maj:ts nådiga rösträttsproposition saknar är
hvad jag skulle vilja kalla den lefvande anden. Hvad jag saknar är
den fulla och fasta insigten derom, att hvad som hände under loppet
af den förra riksdagen medförde såsom oundviklig konsekvens stär-
kandet af nationalkänslan och stärkandet af den nationella solidaritets-
känslan genom en högst väsentlig utsträckning af de politiska rättig-
heterna till väckande af medborgerligt sinne och medborgerligt in-
tresse. Hvad jag i det kongl. rösträttsförslaget saknar är den
politiska framsyntheten, entusiasmen för uppgiften. Hvad jag saknar
är, mina herrar, nått opp allt det, som enligt min uppfattning gör
statsmannen, och utan hvars egande ett verkligt statsmannastorverk
är, så vidt jag kan finna, omöjligt. I stället för en medveten sträfvan
att utan alla förbehåll och betänkligheter lägga den politiska grund-

Vidremissen
af Kongl.
Maj:tspropo-
sition angä-
ende valrätt
till Andra
Kammaren.

(Forts.)

valen för vårt samhälle i möjligaste mätto *bredare* än förut, att i möjligaste mätto *flytta ut* rämärkena för den politiska makten och det politiska inflytandet, röjer sig i det kongl. rösträttsförslaget en nästan ängslig ifver att söka åt de nu maktogande bevara det mesta möjliga af hvad de innehafva af makt och inflytande genom att medelst s. k. garantier neutralisera hela reformen. Det förefaller mig, som skulle Kongl. Maj:ts nådiga regering, när den gripit sig an med det föreliggande förslaget, betraktat hela denna fråga, som vi andra, liberaler och radikaler, anse som nationens lifsfråga eller som en bland nationens lifsfrågor, blott såsom ett mer eller mindre intrassladt räkneproblem. Och jag vet icke, huru det kommer sig, att såsom ett osynligt motto öfver hela den kongl. propositionen tyckas mig stå biskop Brasks bekanta ord: »här till är jag nödd och tvungen».

Jag är ingen profet och kan icke säga, huru det kan komma att gå med denna rösträttsproposition vid denna riksdag. Min tro är, att förslaget faller; och måhända faller vid denna riksdag hela den politiska rösträttsreformen med den. Det blir då, tänker jag, det liberala och radikala partiets sak att taga den om hand för att reformen vinna allt flere proselyter. Jag tager då för alldeles gifvet, att partiet kommer att omformulera sina kraf efter förändrade förhållanden, och ber vederbörande draga sig till minnes, att det anbud, som gjordes i går, icke med nödvändighet blir bestående till i morgon. Och det är under förutsättning, att så sker, som jag icke kan betrakta det kongl. förslagens fall som en obotlig nationalolycka.

Herr Redelius: Herr vice talman! Den korta tiden har naturligtvis hindrat äfven mig att, på ett för mig tillfredsställande sätt, sätta mig in i den kongl. proposition, som här föreligger, och jag har icke heller begärt ordet för att afgifva något votum, ty jag kan icke säga, hur jag framdeles kommer att rösta beträffande propositionen. Jag begärde ordet med anledning af den förste talarens yttrande, nemligen den delen deraf, som afsåg den allmänna meningen. Denne talare yttrade, om jag fattade honom rätt, att den, som lyssnade till folkets röst, skulle erfaras, att folkets mening rörande denna fråga ginge i en rigtning, som öfverensstämde med talarens önsningar. Gent emot detta vill jag säga, att det beror på, hvar man står, då man lyssnar, och hvem det är, som gifver sin röst till känna, då man lyssnar. Det har händt mig, då jag gått på Stockholms gator, att jag fått höra yttranden af några personer, kanske ett dussin, som varit mycket högljudda, men sådana, att de icke varit tillfredsställande från civilisatorisk synpunkt. Men ingalunda har jag af dem dragit den slutsatsen, att det skulle vara *Stockholms befolkning*, hvars röst jag då hörde. Ingalunda.

Jag tror, att, om man lyssnar något mera och lyssnar till *allas* röst, man skall finna, att svenska folkets röst icke är så enstämmig i sådan rigtning, som den förste talaren tycktes vilja låta påskina. Man kan då äfven få höra röster från de vida lagren utåt landet, från den lugna och stilla allmogen, som icke är så högljudd, men om man hör på hvad de säga, så kan man nog få förnimma deras

innehåll. Och då kan man få höra ganska vida lager af vårt folk låta den meningen framkomma, att om rösträtten skulle utsträckas, då borde det också blifva likhet mellan rösträttsförhållandena i stad och på landet. Också den rösten tror jag förtjenar att påaktas. Och jag anser det vara anmärkningsvärdt, att den förste talaren, som hade så mycket att anmärka, icke gjorde någon anmärkning mot denna brist.

Vidremissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Herr Staaff: Det är naturligt, att det icke är svårt att förtolka sina egna yttranden, när man tager sig den friheten att förändra dem vid tolkningen. Detta har herr justitieministern gjort, då han talade om sådana personer, som på giltiga grunder kunna antagas sakna »*aktiv nitälskan*» för samhällets välgång, ett uttryck, som han vidare tolkade så, att dermed skulle menas personer, som på grund af det dagliga släpet vore för upptagna att kunna egna tillräcklig tid åt politiska intressen. Ja, detta är en helt annan sak — hvarom man kan hafva olika meningar — än då, såsom i den kongl. propositionen, det talas om personer, som »*sakna nitälskan*» för samhällets välgång.

För öfrigt undrar jag, om den — icke insinuation, såsom herr justitieministern uttryckte sig — utan den rena och klara beskyllning, som jag framstälde, icke vann en viss styrka genom fortsättningen af hans eget yttrande. Ty när man säger, att det är en ära för detta land, att rösträtten der — om jag icke hörde orätt — hvilat på arbete och pligttrohet, frändömer man icke då de personer, hvilka *icke* lyckas nå upp till rösträtt, ärligt arbete och redbar pligttrohet?

Jag skall i öfrigt icke närmare ingå på herr justitieministerns yttrande. Jag vill endast i förbigående anmärka, att, då man talar om propositionen mellan representantantalet för landsbygden och städerna, man måste erinra sig, att grunden för Första Kammarens sammansättning är sådan, att landsbygden der får en faktisk och stor öfvervigt, ett förhållande, som icke får lemnas ur räkningen vid afvägningen af de olika representationsfaktorerna.

Då jag hörde herr justitieministern två gånger understryka, att det var 1900 års riksdagsskrivelse, som för honom utgjort så att säga A och O i fråga om landets önskningsfrågan i rösträttsfrågan, började jag förstå, huru regeringen kunnat framlägga ett sådant förslag som det nu föreliggande. Men, herr justitieminister, är det på den skrifvelsen, hvilken för hvar och en, som kan bruka sina ögon i politiska ting, vederligen framkommit icke för att främja rösträtten, utan för att *förhåla* den, är det på den skrifvelsen, som regeringen grundat sitt intresse och sin lust att arbeta för denna fråga, då måste jag säga, att jag beklagar utsigterna för rösträttsfrågan i landet. Ty om regeringen tagit denna skrivelse såsom enda utgångspunkt, betyder detta helt visst, att den saknar antingen förmåga eller vilja att åvägbringa något resultat.

Herr Österberg: När år 1899 till dåvarande statsministern öfverlemnades en petition, undertecknad af öfver 350,000 svenska medborgare, med begäran om framläggande till Riksdagen af förslag

Vidremissen
af Kongl.
Maj:ts propo-
sition angä-
ende valrätt
till Andra
Kammaren.

(Forts.)

till en effektiv rösträttsreform, svarade han, att ingenting hade inträffat, som kunde föranleda till vidtagandet af en dylik åtgärd. Äfven år 1900, när motion å nyo framlades om genomförandet af en effektiv rösträttsreform, ansågs icke heller någonting hafva inträffat, som kunde gifva anledning dertill. Men Riksdagen beslöt det oakadt att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om en omfattande utredning af frågan. Men år 1901 då inträffade verkligen någonting, som slog i kull de sista betänkligheter, som kunde uppställas mot en effektiv rösträttsreform. Då beslöt nemligen Riksdagen att ålägga svenska folket en värnpligt intill 8 månader äfvensom betydande ekonomiska uppoffringar för denna värnpligts skull. Denna händelse hade enligt min tanke bort utgöra både A och O uti regeringens nu afgifna rösträttsproposition, ty det har svenska folket väntat och hoppats. Det har väntats icke blott af de radikala och liberala, utan äfven af konservativa män. I stället för att sålunda bygga en rösträttsproposition på de konsekvenser, som följa af värnpligtens genomförande, bygger man den på Riksdagens skrifvelse af år 1900. Man försöker att hålla balansen uppe genom att här och der väga mellan klassintressen, på samma gång man för skams skull vill försöka att utsträcka rösträtten en liten smula. Men man försummar dervid att gifva de värnpligtige medborgarrätt. Dertför kan jag instämma i den uttalade uppfattningen, att man genom framläggande af detta förslög kastat en handske i ansigtet på svenska folket. Jag är lifligt öfvertygad derom, att alla möjliga vägar skola utaf massor af värnpligtige komma att anlitas för att komma bort från landet. För min del finner jag detta ytterst sorgligt. Men att så kommer att ske, är ej underligt, när man å ena sidan endast pålägger det svenska folket den ena skyldigheten efter den andra, men å andra sidan förmenar samma svenska folk tillfälle att deltaga i väljandet af de män, som skola beskatta detsamma, förmenar det, under förebärande af sådana konstiga argument, der man endast balanserar mellan intressen och intressen, att genomträngas af den enda känsla, som kan bära upp en liten nation i kampen för tillvaron, nemligen medborgarekänslan. Det är ett annat folk, som nu kämpar under förhållanden, hvilka säkerligen för detta folk skulle varit gynsamare, derest icke hos dess bredare lager funnes en känsla af, att de icke hafva några gemensamma intressen med den öfverklass, som kämpar sin förtviflade kamp mot ett jerngrepp af en starkare hand.

Jag beklagar på det djupaste, att en så eländig utsträckning af rösträtten kunnat föreslås. Jag finner, att man ej har den syn på tingen, som man borde hafva. När i fjol folket pålades så stora skyldigheter, som då skedde, föll den sista betänkligheten mot rösträttens utsträckning. Den, som icke har ögonen öppna för att vi i år måste taga konsekvenserna af fjolårets beslut, den, som är blind för detta och icke vill göra svenska folket så mycken rättvisa, han bidrager till att skapa ett förhållande, hvaraf gamla Sverige kanhända i farans stund kommer att få lida men.

Friherre von Knorring: Herr vice talman! Mina herrar! Då fem ledamöter af kammaren, tillhörande *en* afdelning af densamma,

nu yttrat sig öfver det framlagda förslaget till förändringar af rösträtten, som i dag skall remitteras till konstitutionsutskottet, skall jag, som tillhör en annan afdelning af kammaren, äfven tillåta mig att säga några ord angående detsamma.

Jag tror icke, att regeringen från något håll skördar tacksamhet för förslagens framläggande. Å ena sidan kunna Sveriges landtmän icke annat än vara i hög grad missnöjda med en förändring af valrätten, som skulle innebära, att den majoritet, som de röstegande landtmännen nu ega i 130 valkretsar, blefve inskränkt till majoritet i endast 83 valkretsar samt inom kort tid sannolikt ytterligare inskränktes till majoritet i blot 56 valkretsar. 27 från 83 gör nemligen 56. 56 valkretsar af 230 — det är i sanning väl litet, då Sveriges jordbrukande befolkning utgör öfver 2,000,000 människor. Jordtorparnes rösträttsfråga har affärdats af regeringen utan vidare. Skälen dertill äro nog delvis de, som framhållits i motiven till den kongl. propositionen. Men delvis — och i icke oväsentlig mån — ligger nog skälet äfven i den omständigheten, att jordtorparnes klass icke hör till den skrikande delen af nationen.

Å andra sidan är det rätt naturligt, att de öfriga samhällsklassernas liberaler och radikaler, såsom en ärad talare på stockholmsbanken nys benämnde sig och sina anhängare, äfven äro missnöjda från sin ståndpunkt med det afgifna förslaget. Visserligen komme landtmännens antal i denna kammare derigenom sannolikt att blifva förminskadt till en föga afsevärd minoritet. Men detta är icke en tillräcklig tröst för de förre, enär de föreslagna garantierna sannolikt komme att förhindra, att från deras synpunkt tillräckligt liberala och radikala representanter till för dem önskvärdt antal invaldes i denna kammare.

Förslaget väcker således missnöje från begge sidor och bör därför också falla. Skall något förslag kunna genomdrivas i Riksdagen, tror jag, att det blifver ett sådant, som så vidt möjligt i afsevärd mån undanrödjer de nu påpekade anledningarna till missnöje å båda hållen.

Vidare anfördes ej. Ifrågavarande proposition jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena öfverlemnades till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Efter föredragning härefter af de vid kammarens senaste sammanträde afgifna motionerna hänvisades herr *J. Widéns* motion, n:o 173, till Riksdagens särskilda utskott n:o 2 och herr *Ernst Carlsons* motion, n:o 174, till konstitutionsutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades å nyo statsutskottets utlåtande n:o 7, bevillningsutskottets memorial n:o 16 samt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9 och Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10.

Vidremissen af Kongl. Maj:ts proposition angående valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Härefter begärdes ordet af

Herr Pehrson i Törneryd, som yttrade: Jag anhåller att få föreslå, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtande n:o 7, innefattande förslag till reglering af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, måtte på föredragningslistan för morgondagens plenum uppföras främst bland de nu två gånger bordlagda ärendena, samt att öfriga sådana ärenden måtte få på samma föredragningslista förekomma i den ordning, hvori de uppförts på föredragningslistan för i dag.

Denna herr Pehrsons hemställan blef af kammaren bifallen.

§ 6.

Herr *G. N. T. af Callerholm*, som anmält sig för motions afgifvande, aflemnade en motion, n:o 175, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring af 15 kap. 2 § giftermålsbalken; och

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående patent den 16 maj 1884.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>A. Wiklund</i>	under	8 dagar	f. o. m.	den 14 mars
» <i>B. A. R. Petersson</i>	»	11	» » » »	» 17 »
i Skurö				
» <i>C. I. Carlsson</i>	»	12	» » » »	» 17 »
i Norra Smedstorp				
» <i>K. L. Johansson</i>	»	3	» » » »	» 18 »
i Stora Mellby				
» <i>A. A. Johansson</i>	»	12	» » » »	» 17 »
i Möllstorp				

Herr	<i>N. Åkesson</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 18 mars
»	<i>C. E. Johansson</i>	» 14 » » » » 19 »
	i Berga	
»	<i>P. Svensson</i>	» 14 » » » » 19 »
	i Bondön	
»	<i>J. Bengtsson</i>	» 10 » » » » 19 »
	i Bjernalt	
»	<i>K. J. E. Hultkrantz</i>	» 3 » » » » 18 »
»	<i>J. A. Kinnman</i>	» 3 » » » » 17 »
och »	<i>John Olsson</i>	» 5 » » » » 18 »
	i Stockholm	

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.